

Sygn. akt I ACa 272/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lipca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Małgorzata Wołczańska
Sędziowie :	SA Joanna Naczyńska (spr.) SO del. Artur Żymelka
Protokolant :	Małgorzata Korszun

po rozpoznaniu w dniu 3 lipca 2015 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa W. S. i B. S.

przeciwko Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 23 stycznia 2015 r., sygn. akt I C 691/14,

1) oddala apelację;

2) zasądza od pozwanej na rzecz powoda W. S. 1 800 (tysiąc osiemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 272/15

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 23 stycznia 2015r. Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od pozwanego Towarzystwa (...) SA w W. na rzecz powoda W. S. z tytułu zadośćuczynienia 120.000zł z ustawowymi odsetkami od 11. sierpnia 2014r., a powództwo o dalsze odsetki oddalił i zasądził od pozwanego 9.617zł na rzecz powoda z tytułu zwrotu kosztów procesu.

Rozstrzygnięcie to Sąd Okręgowy podjął po ustaleniu, iż (...) doszło do wypadku, w którym śmierć poniosła 24-letnia córka powoda K. S. (urodzona w dniu (...)). Sprawca wypadku - J. D. miał zawartą z poprzednikiem prawnym pozwanego umowę ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. Poprzednik prawny pozwanego pokrył

koszty pogrzebu córki powoda w kwocie 7.000zł. Niespełna dwa miesiące przed śmiercią - 24. października 2005r. K. S. złożyła w Izbie Adwokackiej w K. życiorys, w którym opisała nie tylko przebieg swojej edukacji i swoje pasje, ale także spontanicznie przywołała relacje rodzinne: „Tata zawsze chciał córkę K. więc dla niego do dzisiaj jestem K., dla mamy K., a w duszy dla siebie i świata po prostu K.. K., K., K. a niezmiennie siostra dla młodszego o 8 lat brata M.”. Przywołała także fakt rozpoczęcia nauki w Podyplomowej Szkole Prawa Francuskiego na Uniwersytecie (...). Sąd Okręgowy ustalił, iż po śmierci córki, powodowi ulgę sprawiało spożywanie alkoholu, przy czym nie było to upijanie się. Opiekował się żoną B. S., która przez długi czas nie była w stanie normalnie funkcjonować, miała omdlenia, musiała być karmiona. U powoda do nadal występuje amplituda nastrojów, odmawia udziału w zabawach, często bywa na cmentarzu, praca zawodowa przestała być dla niego inspirująca, wykonywana jest automatycznie. Przez parę lat powód nie był w stanie wejść do mieszkania córki. Mieszkanie zostało wynajęte dopiero 1 października 2011r., wcześniej powód ponosił jedynie związane z tym mieszkaniem koszty. W domu w S., do dnia dzisiejszego pokój zmarłej K. urządzony jest cały czas w ten sam sposób. Powód kultywuje pamięć o zmarłej córce. W rocznicę jej śmierci sprawowana jest Eucharystia w jej intencji, o której informowani są także znajomi zmarłej. Nadto zamawiane są w jej intencji Msze Święte w sanktuarium Matki Bożej (...). Powód zwrócił się na piśmie do pozwanego z żądaniem zadośćuczynienia w kwocie 200.000zł. W konsekwencji otrzymanego zgłoszenia pozwany wezwał powoda do wypełnienia ankiety i na badania lekarskie w celu ustalenia krzywdy doznanej na skutek utraty osoby bliskiej. Ponieważ powód nie stawiał się na badania i nie zwrócił wypełnionej ankiety, pozwany odmówił wypłaty zadośćuczynienia.

Poddając powyższe ustalenia ocenie prawnej, Sąd Okręgowy przyjął, iż podstawę prawną dochodzonego przez powoda roszczenia stanowi art. 436 k.c. w zw. z art. 24 k.c. i 448 k.c. oraz art. 822 § 4 k.c. Podkreślił, iż § 4 artykułu 446 k.c. (wyraźnie statuujący możliwość domagania się zadośćuczynienia przez osoby bliskie zmarłemu) wszedł w życie 3. sierpnia 2008r., a zadośćuczynienie na jego podstawie może zostać przyznane najbliższym członkom rodziny osoby zmarłej w wyniku czynu niedozwolonego, który nastąpił tego dnia lub później. Niemniej nie wyklucza to możliwości żądania zadośćuczynienia za spowodowanie śmierci osoby bliskiej, która wywołuje cierpienie spowodowane naruszeniem więzi emocjonalnej i poczucia bliskości, jako że wartości te uznawane są za dobra osobiste, co uzasadnia przyznanie zadośćuczynienia za krzywdę na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c. (por. uchw. SN z 22.10.2010 r., III CZP 76/10, Legalis; wyr. z 14.1.2010 r., IV CSK 307/09, OSN 2010, Nr C, poz. 91 i wyr. z 10.11.2010 r., II CSK 248/10, OSN 2011, Nr B, poz. 44).

Sąd Okręgowy stwierdził, iż prawo powoda do życia w rodzinie, na skutek śmierci jego córki zostało poddane daleko idącej i nieodwracalnej dekompozycji, a to uzasadnia prawo do żądania zadośćuczynienia na podstawie art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. Sąd Okręgowy podkreślił, iż na podstawie tych przepisów, w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, przy czym pojęcie „odpowiedniej sumy”, jako klauzula generalna, wymaga doprecyzowania w realiach każdej konkretnej sprawy, z uwzględnieniem zarówno dorobku doktryny prawa cywilnego jak i dorobku orzecznictwa. Przyjął, iż stopa życiowa poszkodowanego nie ma wpływu na wysokość zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, ale ustalając wysokość konkretnego zadośćuczynienia nie można abstrahować od przeciętnej sytuacji ekonomicznej społeczeństwa. Zauważył, iż aktualnie w społeczeństwie polskim, następuje wyraźna ewolucja co do postrzegania tego, jakie dobra są najbardziej pożądanymi i co stanowi o komforcie życia i jest jednocześnie postrzegane jako mające szansę zapewnić trwałe i pełne zadowolenie z całokształtu życia, a zatem odczytywane jest jako źródło szczęścia oraz, że mniejszą, niż wcześniej, wagę przywiązuje się do wartości strictly materialnych, większą do życia w rodzinie, osobistego rozwoju, realizacji pasji, zdrowia, podróży, twórczych i udanych relacji z innymi ludźmi. Dla oddania charakteru naruszonego dobra osobistego powoda Sąd Okręgowy uwypuklił, że w normalnej rodzinie, jaką jest rodzina powoda, następuje w pewnym momencie odwrócenie ról i rodzice z tych, którzy poświęcali się dzieciom, powoli stają się tymi, którzy od dzieci wymagają wsparcia i pomocy, a niekiedy całodobowej opieki. Śmierć córki, w ocenie Sądu Okręgowego, pozbawiła powoda spodziewanej przyszłej pomocy ze strony córki. Nadto, Sąd Okręgowy stwierdził, że nie trzeba odwoływać się do badań psychologicznych, aby poprzestając na normalnym ludzkim doświadczeniu stwierdzić, iż śmierć dziecka jest dla kochających rodziców stratą największą. Mając na uwadze powyższe, a jednocześnie pamiętając o konieczności zapewnienia bezpieczeństwa

obrotu prawnego i wając interes pozwanego ubezpieczyciela, który kalkulując wysokość składek ubezpieczeniowych z tytułu OC posiadaczy pojazdów mechanicznych nie brał pod uwagę ryzyka związanego z wypłatą osobom bliskim zadośćuczynień związanych ze śmiercią osób w wyniku wypadków komunikacyjnych (z racji braku wyraźnej regulacji prawnej, tj. art. 446§4 k.c.), Sąd Okręgowy uznał, że kwota należnego zadośćuczynienia mieścić się powinna w przedziale od 24-krotności do 36-krotności miesięcznych średnich wynagrodzeń w dacie wnoszenia pozwu. Ustalił, iż w dacie wniesienia pozwu (wrzesień 2014r.), średnie miesięczne wynagrodzenie wynosiło 3781,14 zł (Komunikat Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z 12 listopada 2014 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w trzecim kwartale 2014r. Monitor Polski z 2014r., poz. 1077). Tak przyjęta skala wielokrotności stanowiła rozpiętość kwot od 90.747,36 zł (24 x 3781,14 zł) do 136.121,04 zł, a żądana przez powoda kwota 120.000zł mieściła się w tak zdefiniowanym i przyjętym przez Sąd Okręgowy przedziale, a jako że była odpowiednia także w odniesieniu do innych, wyżej przytoczonych kryteriów, Sąd Okręgowy zasądził ją od pozwanego na rzecz powoda wraz z ustawowymi odsetkami od 11 sierpnia 2014r. O odsetkach tych Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c., przyjmując, iż pozwany powinien spełnić świadczenie po wezwaniu go do zapłaty, ponieważ zadośćuczynienie pieniężne ma charakter bezterminowy, stąd też o przekształceniu go w zobowiązanie terminowe decyduje wezwanie dłużnika do wykonania. Biorąc jednak pod uwagę modyfikację przewidzianą w art. 817§1 k.c., Sąd Okręgowy stwierdził, iż ubezpieczyciel popadł w opóźnienie w spełnieniu świadczenia w 31 dniu od dnia otrzymania wezwania do zapłaty, w związku z czym skoro został wezwany do zapłaty 11. lipca 2014r., to nie spełniając świadczenia popadł w opóźnienie 11. sierpnia 2014r. i od tej to też dopiero daty Sąd Okręgowy zasądził odsetki ustawowe i oddalił powództwo w zakresie żądania zapłaty odsetek za okres wcześniejszy. Nadto, w oparciu o art. 98 k.p.c. Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz powoda 9.617zł z tytułu zwrotu poniesionych kosztów, w tym: 3.600 zł z tytułu wynagrodzenia pełnomocnika (§ 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu z dnia 28 września 2002 r.; tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 490); 17 zł z tytułu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa i 6.000 zł z tytułu opłaty sądowej od pozwu.

Apelację od tego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając go w części zasądzonej zadośćuczynienie w kwocie powyżej 90.000zł, tj. w zakresie kwoty 30.000zł oraz w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Domagał się zmiany wyroku przez oddalenie powództwa ponad kwotę 90.000zł i stosownej do takiego rozstrzygnięcia zmiany orzeczenia o kosztach procesu, a nadto zasądzenia kosztów postępowania apelacyjnego, a alternatywnie wnosił o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu kosztów procesu za obie instancje. Zarzucił, iż Sąd Okręgowy, wydając zaskarżony wyrok naruszył przepisy prawa materialnego, tj. art. 448 § 4 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. przez zasądzenie na rzecz powoda zadośćuczynienia w rażąco wygórowanej wysokości i art. 6 k.c. przez uznanie, iż powód wykazał rozmiar doznanych krzywd uzasadniających zasądzenie na jego rzecz zadośćuczynienia w zakresie kwot ponad 90.000zł. Nadto zarzucił naruszenie prawa procesowego, a to art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, polegające na przyjęciu, iż materiał dowodowy zgromadzony w sprawie uzasadnia zasądzenie świadczenia ponad kwotę 90.000zł. W uzasadnieniu apelacji pozwany wywodził, iż o ile powód wskazał na fakt śmierci córki i naruszenie jego dobra osobistego w postaci utraty więzi rodzinnych w wyniku czynu niedozwolonego, o tyle nie udowodnił, że doznana przez niego krzywda przejawiała się wysoce negatywnymi zjawiskami w dalszej egzystencji, które utrudniałyby prawidłowe funkcjonowanie, bądź wywołały rozstrój zdrowia, w tym nie wykazał, by wymagał specjalistycznej pomocy osób trzecich.

Powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego. Wywodził, iż zasądzone zadośćuczynienie nie jest wygórowane.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Sąd Okręgowy prawidłowo przeprowadził w sprawie postępowanie dowodowe i w oparciu o zgromadzony materiał dowodowy poczynił trafne ustalenia faktyczne, które Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne,

stwierdzając również, iż Sąd I instancji, ferując zaskarżony wyrok trafnie zastosował właściwe przepisy prawa procesowego i materialnego.

W szczególności, wbrew wywodom apelacji zasądzone zadośćuczynienie było odpowiednie do doznanej przez powoda krzywdy. Miarkując wysokość zadośćuczynienia, w pierwszej kolejności zauważyć należy, iż życie ludzkie jest wartością bezcenną i żadna kwota nie jest w stanie zrekompensować straty osoby bliskiej i podzielić stanowisko Sądu Okręgowego, iż celem zadośćuczynienia jest jedynie złagodzenie doznanych cierpień i wyrządzonej krzywdy oraz, że wysokość zadośćuczynienia nie może stanowić zapłaty symbolicznej, lecz musi przedstawiać ekonomicznie odczuwalną wartość, nie będąc jednocześnie nadmierną w stosunku do doznanej krzywdy. Wysokość zadośćuczynienia, tak jak to trafnie przyjął Sąd Okręgowy, musi być adekwatna w tym znaczeniu, że powinna uwzględniać – z jednej strony rozmiar doznanej przez poszkodowanego krzywdy, z drugiej zaś – powinna być utrzymana w rozsądnych granicach odpowiadających aktualnym warunkom i stopie życiowej społeczności, zaś zindywidualizowana ocena tych kryteriów pozostawiona jest uznaniu sędziowskiemu. W orzecznictwie sądowym podkreślano wielokrotnie, iż skorygowanie w toku kontroli instancyjnej przez Sąd drugiej instancji wysokości zasądzonej kwoty zadośćuczynienia możliwe jest jedynie wówczas, gdy stwierdza się oczywiste naruszenie przez Sąd pierwszej instancji ogólnych zasad (kryteriów) ustalania wysokości zadośćuczynienia (wyrok SN z dnia 30 października 2003 r., IV CK 151/02, Lex Polonica nr 1630441 oraz wyrok SN z dnia 7 listopada 2003 r., V CK 110/03, niepublikowany). Takich zaś naruszeń Sąd Apelacyjny w sprawie nie stwierdził. Przeciwnie, Sąd Apelacyjny w pełni podzielił konkluzję, że kwota 120.000zł zasądzona na rzecz powoda z tytułu zadośćuczynienia jest odpowiednia w rozumieniu art. 448 § 4 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. Ustalając ją Sąd Okręgowy uwzględnił wszystkie istotne czynniki wpływające na rozmiar wyrządzonej powodowi krzywdy, w tym w szczególności miał na uwadze: wiek powoda i wiek jego córki w chwili jej śmierci, wyjątkowy stopień wzajemnej bliskości ojca z córką, przejawiający się chociażby tym, iż córka powoda w ważnych dla siebie wydarzeniach życiowych w pierwszej kolejności myślała o ojcu, np., planując przyszłość zawodową i starając się o przyjęcie na aplikację adwokacką. Sąd Apelacyjny w aspekcie tego kryterium dostrzegł także ponadprzeciętną dbałość powoda o wykształcenie i rozwój oraz o dobry start życiowy córki (zapewnienie jej mieszkania, finansowanie podróży i nauki za granicą). Trafnie Sąd Okręgowy ocenił wpływ śmierci córki na relacje powoda z pozostałymi członkami rodziny i na jego pracę zawodową oraz ogromny stopień nasilenia cierpień, jakich doznał powód w wyniku straty córki, w tym długotrwałość okresu żałoby i stopień nasilenia tej żałoby przejawiający się całkowitą rezygnacją z życia towarzyskiego, rezygnacją z rozwoju zawodowego i ponadprzeciętnym kultywowaniem pamięci o zmarłej córce. Nadto Sąd Okręgowy, miarkując wysokość zadośćuczynienia trafnie zaakcentował fakt, że córka była radością życia powoda i miała dla niego stanowić oparcie na starość, a wraz z jej śmiercią powód utracił osobę, na której pomoc i wsparcie przy tak bliskich relacjach rodzinnych niewątpliwie w przyszłości mógłby liczyć. Nie mogło też ująć uwadze Sądu, iż śmierć córki spowodowała wzmogoną troskę powoda o pozostałych członków rodziny, w szczególności o żonę, u której żaloba po śmierci córki przybrała wręcz „chorobową” postać, jak i konieczność przejęcia wszystkich obowiązków związanych z utrzymaniem i wychowaniem małoletniego syna, których żona powoda z racji stanu w jakim się znalazła po śmierci córki nie mogła wykonywać. Okoliczności te jednoznacznie świadczyły o odczuwaniu przez powoda niezwykle dotkliwie i boleśnie doznanej krzywdy, jak i o istotnym i trwałym zaburzeniu jego normalnej codziennej bieżącej i przyszłej egzystencji. Zatem nie można przyjąć - wbrew wywodom apelacji - iż ustalenie wysokości zadośćuczynienia zostało dokonane w sposób dowolny, naruszający art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy wszechstronnie i wnikliwie rozważył zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, nie uchybiając zasadom logicznego rozumowania ani zasadom doświadczenia życiowego i mając na względzie istotne, prawidłowe kryteria wpływające na rozmiar zasądzonego zadośćuczynienia.

Z tych to też przyczyn, Sąd Apelacyjny, nie znalazł podstaw by uznać za zasadne zarzuty apelacji kwestionujące ustalenia faktyczne, stanowiące podstawę rozstrzygnięcia, jak i kwestionujące ocenę prawną tych ustaleń. Konkluzje te legły u podstaw oddalenia apelacji - w oparciu o art. 385 k.p.c., jako bezzasadnej. O kosztach postępowania apelacyjnego, Sąd Apelacyjny orzekł na zasadzie odpowiedzialności za wynik sporu, w oparciu o art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., zasądzając od pozwanego na rzecz powoda 1.800 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, według stawki minimalnej określonej w § 6 pkt. 5 w zw. z § 13 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia

Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu (tekst jedn. Dz. U. z 2013r., poz. 461 ze zm.).